

ОСТАННІ НОВИНИ

20:14 росія звинуватила ЗСУ в ударі дронам по автобусу з дітьми з білорусі: в Генштабі відповіли

20:08 Ідеально для вечірки: простий рецепт салату з куркою, кураждою та секретним інгредієнтом

19:43 Союзники озброюють Україну: відібрали бронетехніка з Латвії вже у ЗСУ

19:23 «Насильство категорично неприпустиме»: Міноброни анонсувало перевірки в усіх ТЦК

18:23 Неймовірно! мережа шокувана кліпом популярного артиста

18:03 Названо речовину, без якої страждають мозок, серце та імунітет

18:40 Терзани — «Закохані» та делюсний вибір. Тельням — «Туз Пентакль»

Археологічна сенсація: унікальні шапка та пояс скіфської доби, яким більше 2500 років, знайдені на Більському городищі

12:24 — 14 червня 2026

Ганна ВОЛКОВА, «ФАКТИ»

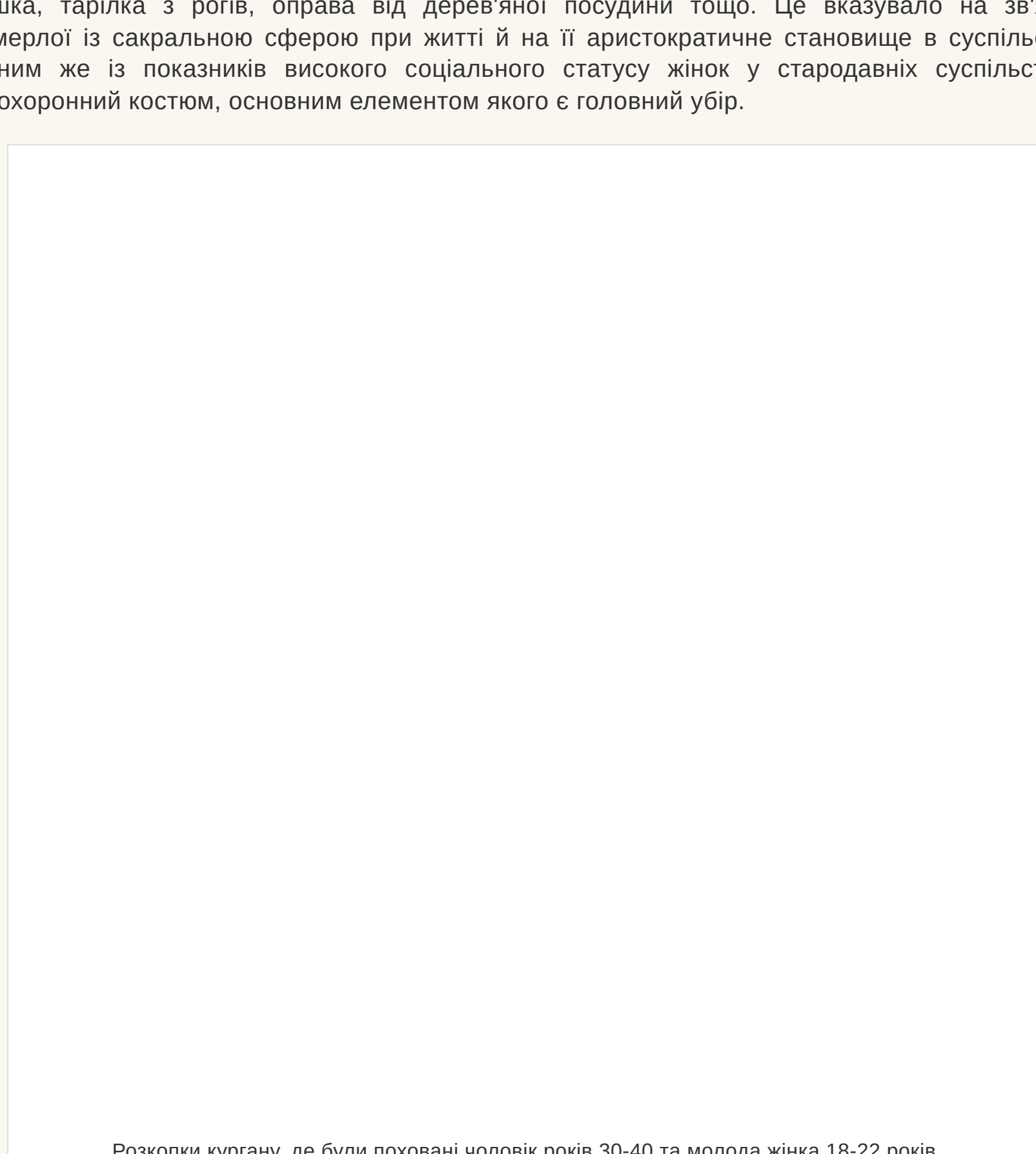
В Історико-культурному заповіднику «Більськ», що у Котельві на Полтавщині, **артефакти якого приваблюють в тому числі й «сюрних» археологів**, повідомили про сенсаційну знахідку, зроблену ще у 2017 році під час розкопок масштабного некрополя Скоробір. Йдеться про жіночий комплект зі шкіри: шапку та пояс, яким понад 2500 років. Унікальність артефактів у тому, що вони не лише вперше знайдені на території Скіфії, але й не мають аналогів у центральноєвропейських культурах та надають уявлення про новий, раніше невідомий тип жіночого головного убору I тис. до н.е.

Тисячолітня знахідка ледь не «розчинилась» на очах

Спільній експедиції Музею археології Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна та Історико-культурного заповідника «Більськ» на чолі з кандидатом історичних наук Іриною Шрамко в одному з найбільших некрополів Більського городища вдалося виявити парне поховання — чоловіка років 30–40 та молоді жінки років 18–22.

Грабіжники, вочевидь, давно винесли з могили багато цінних предметів, у тому числі виготовлених із золота. Однак у цьому кургані, який археологи датують останньою чвертю VI століття до нашої ери, зафіксовано справжню сенсацію: біля голови та ніг померлої лежали незвичайні для Скіфії тієї історичної доби предмети, що були використані в похоронному обряді. А саме: залишки шкіряного пояса й уціліла шапка, оздоблені бронзовими бляшками. Поряд — старовинне бронзове дзеркало, ігровий набір кісточок для пальців, чорно полірована чашка, тарілка з рогів, оправа від дерев'яної посудини тощо. Це вказувало на зв'язок померлої із сакральною сферою при житті й на її аристократичне становище в суспільстві.

Одним же із показників високого соціального статусу жінки у стародавніх суспільствах є похоронний костюм, основним елементом якого є головний убір.

Розкопки кургану, де були поховані чоловік років 30-40 та молода жінка 18-22 років

Чоловік, як і належить воїнові, був похований зі зброєю та металевими елементами кінської зброї.

— *Шкіряні речі знаходились у досить непоганому стані*, — розповів «ФАКТАМ» директор Історико-культурного заповідника «Більськ» **Ігор Корост**. — *Іх підняли на поверхню у земляному моноліті. Але під дією природних чинників шкіра буквально на очах почала ніби «розчинятися». На щастя, реставратори прямо в польових умовах зуміли добитися майже неймовірного — зупинити цей процес за допомогою спеціальних розчинів.*

Фрагменти пояса

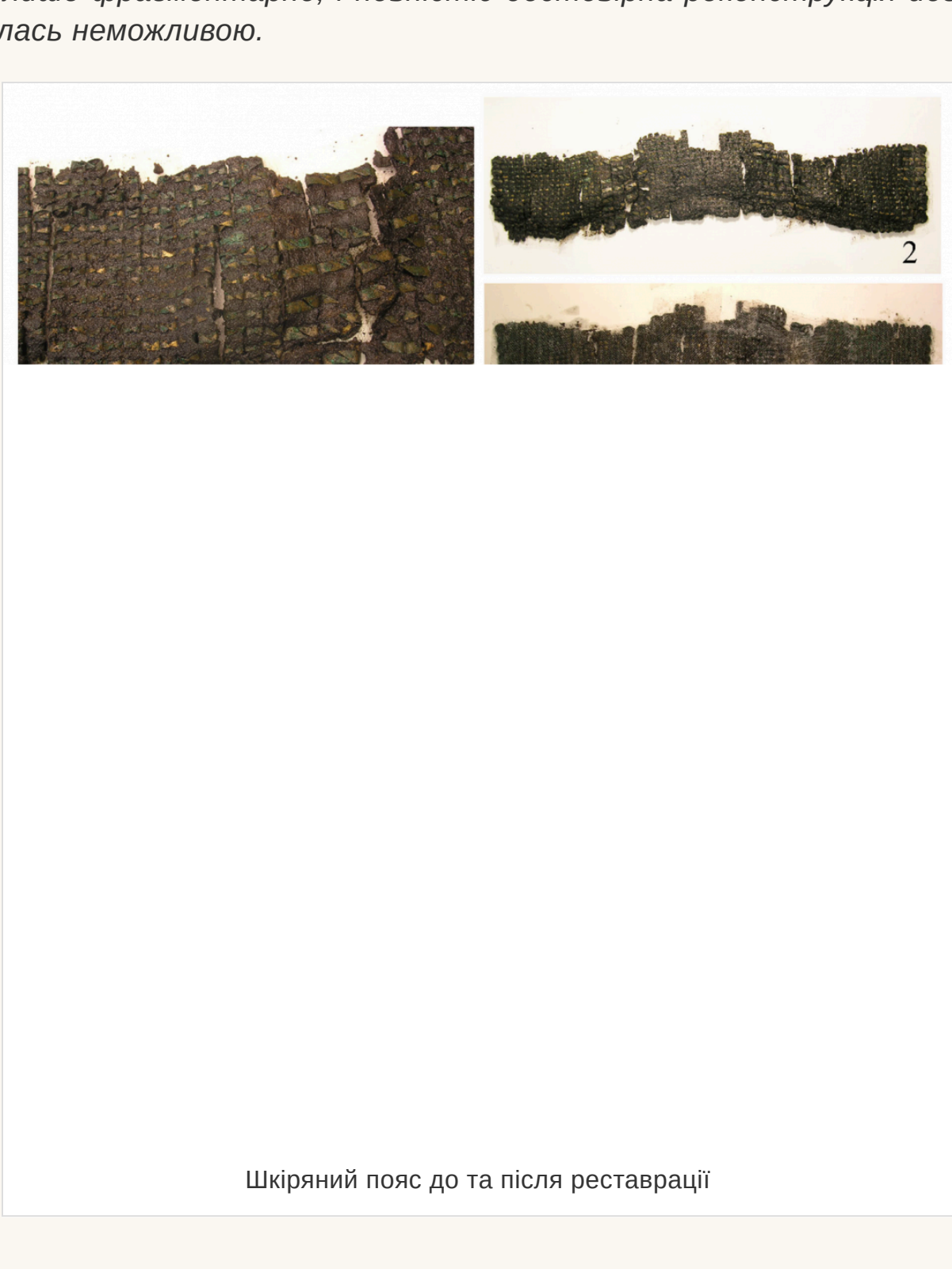
фахівцям Харківської філії науково-дослідного реставраційного центру України Сергію Омельнику та Володимиру Болотіну було надзвичайно важливо відтворити кожну деталь унікальних знахідок. Вони радилися з цього приводу з польськими колегами, зверталися за порадами до реставраторів із Шотландії.

«Шагренева шкіра»: як реставратори відновили унікальний головний убір

Загалом процес відновлення таких рідкісних артефактів технологічно складний і тривалий.

«Сергій Омельник та Володимир Болотін прагнули зберегти етичність шкіри. Однак решткою їм довелося обидати жорстку фіксацію її форми. Оскільки шкіра не реагувала на пластифікацію (введення спеціальних речовин у матеріали для підвищення їхньої еластичності, гнучкості та полегшення обробки. — Авт.) та прогресивно стискалася, утримання бронзових декоративних елементів на основі ставало дедалі проблематичнішим. Бронзові пластини розхиталися, і знадобилися значні зусилля, щоб закріпити їх у початковому положенні за допомогою полімерного розчину.

Пояс зберігся лише фрагментарно, і повністю достовірна реконструкція його зовнішнього вигляду виявилась неможливою.

Шкіряний пояс до та після реставрації

А шапка мала середини тонку шкіряну підкладку, і під час реставрації вдалося зафіксувати її фрагменти. По суті, це шкіряний виріб у формі низького циліндра з плоским верхом, покритого бронзовими декоративними бляшками. Підкладка не лише надавала готовому виробу акуратного, презентабельного вигляду; та робила його зручнішим для носіння, але й захищала голову від гострих кінців металевих скоб», — написала у науковій статті, яка була опублікована днями у журналі «Arts» (його видає міжнародна наукова організація MDPPI у цифровому форматі у Швейцарії), **вчений-археолог Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, кандидат історичних наук Ірина Шрамко**.

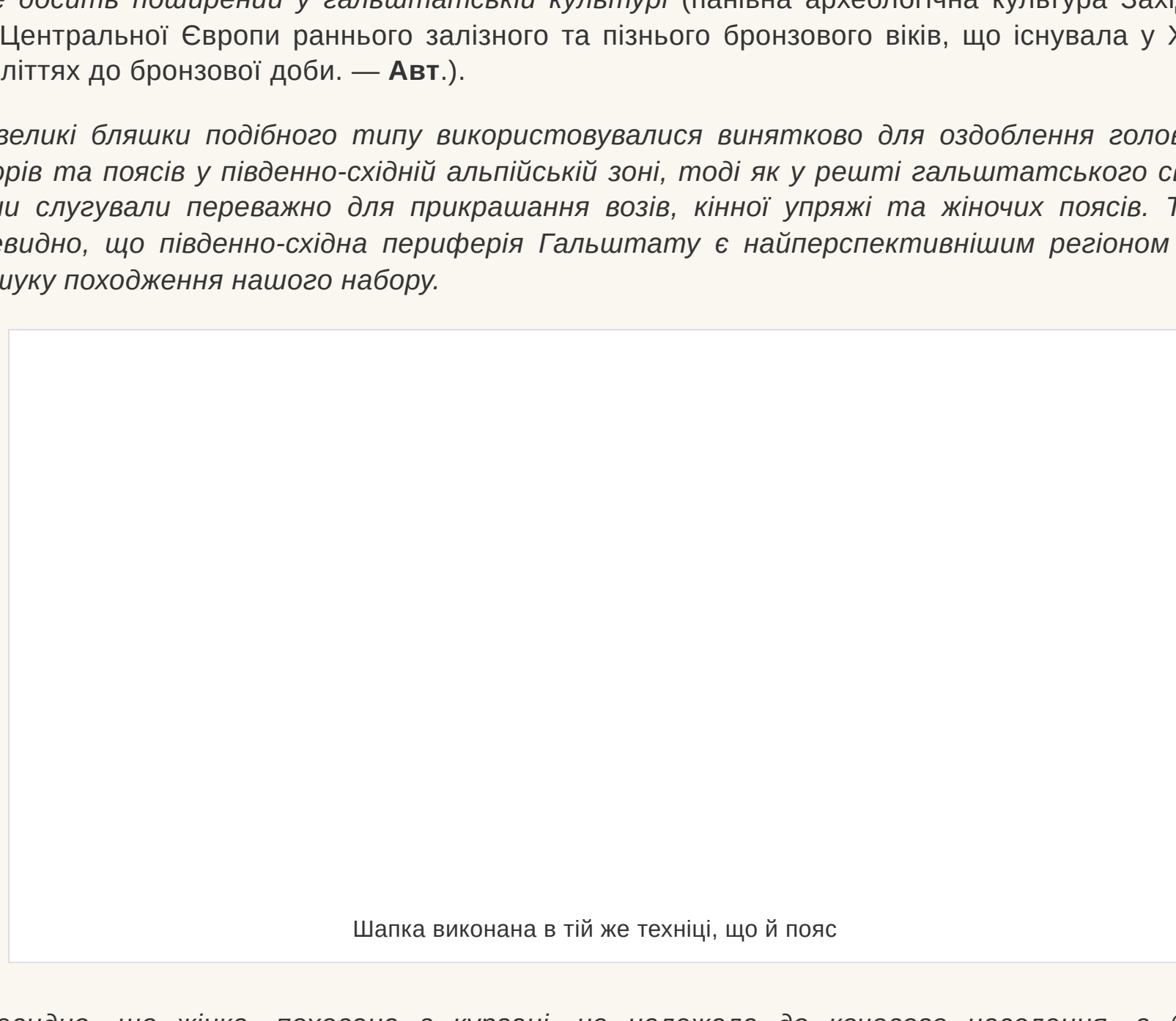
Тож лише тепер, після публікації статті, знахідка, як кажуть вчені, введена до наукового обігу, і про неї заговорили як про світову сенсацію.

Тасмниця аристократки з некрополя Скоробір

Так у чому ж полягає сенсація?

«Обидва шкіряні вироби з кургану некрополя Скоробір виконані в одній техніці й в одній майстерності. Вони не лише відрізнялись від жіночого одягу, відомого у Скіфії, а й демонструють інший декоративний принцип, — зазначається в опублікованій статті Ірини Шрамко. — В їхньому оздобленні використано велику кількість дрібних скоболодібних пластинок та особливий спосіб їхнього кріплення до основи, невідомий у скіфському світі, але досить поширений у гальшатській культурі (панівна археологічна культура Західної та Центральної Європи раннього залізного та пізнього бронзового віків, що існувала у XII-V століттях до бронзової доби. — Авт.).

Невеликі бляшки подібного типу використовувалися винятково для оздоблення головних уборів та поясів у південно-східній європейській зоні, тоді як у решті гальшатського світу вони слугували переважно для прикрашання возів, кінної упряжі та жіночих поясів. Тому очевидно, що південно-східна периферія Гальшату є найперспективнішим регіоном для пошуку походження нашого набору.

Шапка виконана в тій же техніці, що й пояс

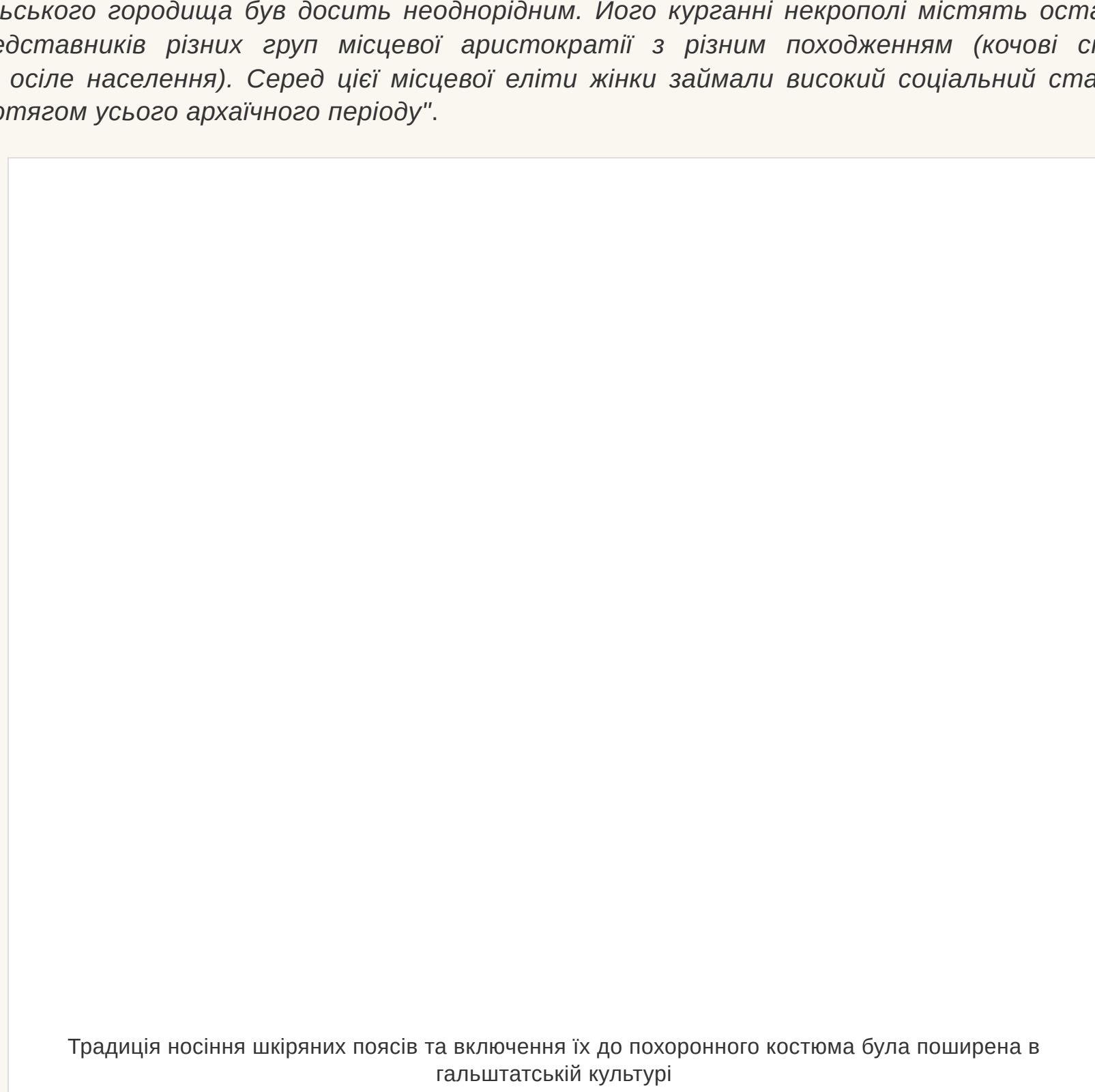
Очевидно, що жінка, похована в кургані, не належала до кочового населення, а була частиною місцевої еліти, зайнятої в сакральній сфері життя осілих зродом Лівобережного лісостепу Дніпра, яка використовувала свій традиційний костюм у ритуальних практиках, можливо, як сімейну реліквію свого роду».

І далі: «Можна припустити, що молода жінка з'явилася на Більському городищі з якоюсь групою прибульців.

Нові дані, отримані в ході вивчення знахідок, дозволяють відкинути початкову гіпотезу про те, що обидва шкіряні вироби були поясами, принесеними на Більське городище кочовим скіфом як військові трофеї. Як елементи традиційного костюма, шкіряний одяг, прикрашений не золотом, а бронзовими бляшками, навряд чи був привабливим для воїна-кочівника.

А традиція носіння шкіряних поясів та включення їх до похоронного костюма була поширена в гальшатській культурі, особливо в її західній зоні. Шкіряні пояси, подібні за дизайном та технікою виготовлення до зразка зі Скоробору, прикрашені бронзовими бляшками, були популярними в той період й на півдні Німеччини.

Прованальзовані матеріали також свідчать про те, що соціально-етнічний склад мешканців Більського городища був досить неоднорідним. Його кургани некрополі містять остани представників різних груп місцевої аристократії з різних походженням (кочові скіфи та осіле населення). Серед цієї місцевої еліти жінки займали високий соціальний статус протягом усього архаїчного періоду».

Традиція носіння шкіряних поясів та включення їх до похоронного костюма була поширена в гальшатській культурі

Ключ до розгадки Гелону

— *Науковці по крупинках збирали інформацію, проводили пошук аналогій знайденим предметам, —* продовжує Ігор Корост. — *Зокрема, у лабораторії університету Тарнту (Естонія) були зроблені ДНК-аналізи зубів та кісткових решток із кургану. Вони вказували на генетичну спорідненість небіжчиків з представниками одного з центральноєвропейських регіонів, де проживали племена яюдів (територія нинішньої Хорватії). Для останніх традиційним було використання шкіряних головних уборів з бронзовим оздобленням (шоломи, шапки) та поясів.*

Цікаво, що шапка саме такого фасону («Ліка») є частиною національного одягу сучасних хорватів.

Щоправда, ми не можемо сказати, зі шкіри якої тварини була виготовлена основа пояса і шапки — за браком відповідних умов та спеціалістів в Україні такий аналіз не проводився.

Віднайдені речі свідчать про те, що на цих теренах за доби раннього заліза фіксувався значний вплив не лише номадів (скіфів), греків, але й представників центральноєвропейської культури», - розповідає Ігор Корост

Принци та умови цих взаємодій вивчають археологи. Але відкриті знахідки в кургані 2017 року взаємодоповнять, що Більське городище було унікальним центром чи столицею Лісостепової Скіфії.

Як говорить Ігор Корост, на некрополях населення Більського городища (у тому числі в межах грандіозного могильника Скоробірів) переселено могло бути понад тисячу курганів. За кілька десятильк років археологам удалося дослідити менше сотні з них. Тобто, перспективи досліджень тут колосальні. Могильник є неймовірно інформативним об'єктом, і саме тут в останні роки вдалось відкрити елітні жіночі поховання та знайдено рідкісні артефакти перводу скіфської цивілізації, що дуже важливо для науки. Фактично кожен курган дає якусь цікаві знахідки, що дозволяє поглянути по-новому на історію Більського городища. Ключ до розгадки головних тасмниць древнього Гелону — саме тут!

З метою збереження некрополя, що розорюється століттями, підготовлено поєдну облікову документацію, що дало змогу занести могильник Скоробір до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Артефакти ж, про які йдеться, згодом, як тільки вдасться забезпечити належний рівень безпеки та умов для експонування, будуть представлені на спеціальній виставці у Полтаві.

Раніше **начальник сектору археології Національного заповідника «Киево-Печерська лавра» Сергій Тараненко розповів цікаві моменти історії обителі ,якій цього року виповнюється 975 років.**

“*Читайте також: Набирає в лісі пісок для домашніх потреб і знайшов тисячолітній скарб на висотці в Києві перше показують цю унікальну знахідку*

Фото Історико-культурного заповідника «Більськ» та Музею археології Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

Читайте нас у **Facebook**

© 2105

◀ До змісту розділу

Побачили помилку? Виділіть її та натисніть CTRL+Enter

🖨️ Друкована версія 📧 Лист редакторам 🚩 Покскаржитися

